

Rapport fra rådgivningstjenesten 2019

INNLEDNING

Rådgivningstjenesten har telefontid en dag i uken. Alle fylker er representert. Det har vært flest henvendelser fra Rogaland, Oslo og Hordaland. De fleste henvendelsene kommer fra kommunale fosterhjem og statlige familiehjem og beredskapshjem. Dessuten får vi henvendelser fra ulike instanser som skal bistå fosterhjemmene og ansatte i barneverntjenesten som arbeider med fosterhjem.

Tidsskrift for fosterhjemsarbeid, Fosterhjemskontakt, har en egen spalte under *Spør rådgiver*. Denne spalten speiler saker som kommer inn til rådgivertjenesten i Norsk Fosterhjemsforening. Tekstene er samtidig tenkt som en hjelp til de som har spørsmål angående oppdraget sitt som fosterhjem. Spalten avlastar dermed rådgivningstelefonen en del. Informasjon om temaene er også lagt ut på foreningens facebook- og webside.

Slik er samtalene fordelt i landet:

Rogaland	13,58 %	Nordland	3,4 %
Ukjent	13,21 %	Møre og Romsdal	2,26 %
Oslo	10,57 %	Oppland	2,26 %
Akershus	8,68 %	Telemark	2,26 %
Østfold	8,3 %	Vest-Agder	2,26 %
Hordaland	7,92 %	Aust-Agder	1,89 %
Buskerud	5,28 %	Sogn og Fjordane	1,89 %
Sør-Trøndelag	4,53 %	Troms	1,89 %
Hedmark	4,15 %	Vestfold	1,51 %
Finnmark	3,4 %	Nord-Trøndelag	0,75 %

I tillegg til rådgivningstelefonen, henvender mange seg til fylkesforeningene hvor mye likepersonarbeid skjer. I de tilfeller tillitsvalgte ikke har mulighet å besvare spørsmål eller løse saker på fylkesnivå, blir de vist til rådgivningstelefonen. Rådgiverne tar i blant opp kompliserte saker med fagansvarlig i Norsk Fosterhjemsforening, som kan løfte ting videre til ansvarlig instans eller departement.

POBLEMSTILLINGER

Henvendelsene til rådgivningstjenesten blir kategorisert, noe som til dels kan være vanskelig fordi temaene går over i hverandre. Det er også slik at mange henvendelser rommer flere separate og sammensatte problemstillinger. Disse blir registrert under kategorien Annet. Flest henvendelser får vi om økonomi. Deretter kommer de henvendelsene vi kategoriserer som Annet fordi disse henvendelsene rommer flere problemstillinger. Vi mottar også mange henvendelser som har med avtalen rundt fosterhjemsoppdraget å gjøre.

Mange henvendelser er alvorlige, og det kan ofte være både nødvendig og hensiktsmessig å ha flere samtaler med fosterforeldrene. Det kan dreie seg om krevende og vanskelige samarbeidsproblemer og akutte flyttinger av fosterbarn, og situasjoner der det er behov for å drøfte og tenke høyt.

Henvendelser om fosterforeldres økonomiske rammevilkår og NAV-ytelser har minsket noe, men er fortsatt ganske mange. Dette til tross for overgangsordningen for fosterforeldre på dagpenger og arbeidsavklaringspenger som Stortinget vedtok 11. mai i 2017. Fosterforeldre som er sykemeldte og uføretrygdete er ikke omfattet av denne overgangsordningen. Rådgivningstjenesten mottar relativt mange henvendelser fra denne gruppen hvor de økonomiske konsekvensene er store og alvorlige. Fosterhjemsforeningen arbeider aktivt med denne problematikken.

Vi ser også en økning i henvendelser med bakgrunn i samværsproblematikk. Dette kan ha sammenheng med de dommene som er avsagt i Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg, der flere av dommene setter fokus på manglende tilrettelegging av samvær med biologiske foreldre.

Under følger en oversikt over hvilke temaer rådgivningstjenesten har mottatt i løpet av 2019, samt noen eksempler.

Slik er samtalene fordelt etter temaer:

Økonomi	25,28 %	Samvær	5,66 %
Annet	21,51 %	Flytting	4,15 %
Avtale	13,96 %	Adopsjon	3,4 %
Samarbeid	8,68 %	Rettigheter	3,4 %
Ettervern	6,79 %	Forsikring	0,75 %
NAV	6,42 %		

ØKONOMI

Majoriteten av henvendelsene i 2019 handlet om økonomi (25,28%). Sakene handler oftest om arbeidsgodtgjørelse og utgiftsdekning, men også om tapte rettigheter i forhold til arbeidslivet. Fosterforeldres formelle arbeidsrettslige stilling som frilansere medfører at de ikke får sykepenger før 17. dag. Videre er også den manglende opptjeningen av tjenestepensjon/tilleggspensjon problematisk og noe som fosterforeldre er opptatt av. Rådgivningstjenesten anbefaler fosterforeldre å tegne en forsikring som kompenserer for manglende opptjening av tjenestepensjon/tilleggspensjon. Enkelte barneverntjenester dekker utgiftene til en slik forsikring. Dette er en svært utilfredsstillende del av de økonomiske rammebetingelsene til fosterforeldre.

Vi har hatt henvendelser hvor godkjente fosterforeldre vurderer ikke å ta fosterhjemsoppdraget da de ikke er sikre på at barneverntjenesten vil kompensere for bortfallet av opptjening av tjenestepensjon/tilleggspensjon.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fosteremor har hatt to 16 åringer boende hos seg. Den ene skal nå flytte til sin bror. Barnevernet vil ikke betale for fosterhjemsgodtgjørelse i oppsigelsestiden. Fosteremor lurer på om dette kan være riktig. Fosterforeldrene er ikke de som har sagt opp.
- Fosterforeldre må kjøre 40 mil for at fosterbarnet skal få samvær med sine søsken. Barnevernet dekker kjøregodtgjørelse (lav sats) og overnatting, men vil ikke dekke utgifter til diett. Fosterforeldrene bruker tre døgn på turen.
- Barnevernet dekker ikke ekstrautgifter til briller, noe de tidligere har fått dekket. BUF dir. har lagt opp til at barnevernet kan vurdere dette selv sier fosterforeldrene. Ifølge fosterforeldrene virker dette urimelig i og med at barnet er avhengig av briller.
- Ble godkjent som fosterforeldre til to søsken. De trakk seg da de ikke fikk dekket medlemskap i KLP.

ANNET

Kategorien «Annet» er den nest største kategorien også i 2019 (21,51%). Ulike temaer som dukker opp her er f.eks. avlastning, kontakt med helsevesenet og familie- og nettverks plasseringer.

Eksempel fra rådgivningen:

- Fosterfar ringer. Han er sterkt bekymret for framtida. Han og kona er både fosterhjem og besteforeldre til to jenter på snart 18 år. Jentene har bodd hos besteforeldrene i 7 år. Han er selv blitt uføretrygdet og kona er nå sykemeldt. Godtgjøringen for barna slik at de nå ikke får noen kompensasjon for å ta seg av barna. Familien har fått en svært dårlig økonomi. Fosterfar er nå redd for at de ikke vil kunne klare seg økonomisk. Barnevernet har ikke tatt opp ettervern og evt. planer for jentene. Fosterfar selv synes det er vanskelig å be om hjelp i forbindelse med ettervernfasen, samt økonomisk hjelp slik at jentene fortsatt kan bli boende hos fosterforeldrene. Han spør rådgivningen om ideer til hva han kan gjøre.

Andre problemstillinger som peker seg ut, er konsekvensene av den såkalte «avlasterdommen».

Avlastning

Mange fosterforeldre har behov for avlastning, særlig fosterhjem med ekstra store omsorgsutfordringer.

Da Høyesterett avsa den såkalte «Avlaster II- dommen» ble det fastslått at en kvinne som utførte arbeid som avlaster og støttekontakt, var å anse som arbeidstaker og ikke oppdragstaker. Høyesteretts avgjørelse har fått konsekvenser på barnevernområdet og for eksempel for etablering av besøkshjem. De som påtar seg et avlastningsoppdrag har fått

betydelig flere rettigheter, og konsekvensene for fosterhjemmene har vært at det er blitt vanskeligere å få avlastning. Dette er noe som foreningen får henvendelser. Les mer i Fosterhjemskontakt 2/2018.

Kontakt med helsevesenet

Flere fosterforeldre opplever at de får problemer i sitt møte med helsevesenet. Det gjelder blant annet det forhold at fosterbarnet ikke har rett til å kunne ha samme fastlege som fosterforeldrene der legen har fulle lister, mens fosterforeldrenes egne barn har en slik rett. Fosterbarn står oppført på sine foreldre inntil skifte skjer. Fosterhjemsforeningen har kontaktet Bufdir. med anmodning om at de kontakter Helsedirektoratet i sakens anledning. Fosterhjemsforeningen avventer svar på dette.

Det er og meldt om problemer mht rett til økonomisk kompensasjon for pasientreiser og henting av reseptbelagte medisiner som de ikke kan få ut pga at de ikke er verge for barnet.

Familie- og nettverksplasseringer

Henvendelser fra familier med familie- og nettverksplasseringer øker. Samtalene bærer preg av at avtaler ikke formelt er i orden, og vanskeligheter med å få på plass avtaler og godtgjøringer for oppdraget.

NAV SAKER

Det er fortsatt en nedgang i NAV relaterte saker. Det er rimelig å anta at overgangsreglene som ble vedtatt av Stortinget i mai 2017, og iverksatt fra januar 2018, har bidratt til denne nedgangen. Men ettersom hverken sykepenger eller uføretrygd omfattes av overgangsreglene kommer det fortsatt henvendelser til rådgivningen fordi mange ikke er klar over de økonomiske konsekvensene av at fosterhjemsgodtgjørelsen regnes som alminnelig inntekt med den konsekvens at NAV ytelser avkortes.

Rådgivningen får henvendelser fra fosterforeldre når de oppdager at de får lavere pensjon enn de trodde, eller at de får avkortet sykepenger eller uførepensjonen sin, eller på grunn av et tilbakebetalingskrav fra NAV.

Problemet er ofte at fosterforeldrene har trodd at disse forholdene er ivaretatt når de inngår en avtale om oppdrag med kommunen. Det kan virke som det ikke er tilstrekkelig fokus på å informere om de økonomiske rammebetingelsene og konsekvensene av disse når familiene inngår avtaler med den enkelte barneverntjeneste.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fosterfar har hatt dagpenger i to år. Han har jobbet noe og fått opparbeidet rettigheter til dagpenger på nytt. Han har fått avslag fra NAV med begrunnelse at han ikke er reell arbeidssøker fordi han har fosterbarn.

FLYTTESAKER

Fosterforeldre blir ofte ikke opplyst av barneverntjenesten om denne muligheten til å søke om å få innvilget partsrettigheter.

Problemstillinger som kommer igjen, er mangel på hjelp og oppfølging fra barneverntjenesten i forkant av flytting. Fosterhjemsforeningen har i 2019 fått henvendelser om flere saker der akutte og lite planlagte flyttinger er kommet svært bardus på fosterforeldrene og deres barn. Akutte flyttinger er belastende både for alle barn og voksne i fosterfamiliene.

Vi har mottatt henvendelser om planlagte flyttinger som handler om økonomiske konsekvenser. I saker med akutt flytting er det grunn til å tro at fosterforeldre kan søke fylkesnemnda om å få innvilget partsrettigheter. Dette vil gjelde i saker der fosterbarnet har vært i fosterhjemmet over tid, og dersom vedtaket er begrunnet i forhold i fosterhjemmet.

SAMARBEID

Ca. en fjerdedel av henvendelsen til rådgivningen handler om vanskelig samarbeid og dårlig kommunikasjon med deres kontaktperson. Fosterforeldre henvender seg om problemer med å få tak i kontaktpersoner, at de ikke blir møtt på behovene de har for å diskutere situasjonen de er i, og at de må forholde seg til nye kontaktpersoner som ikke kjenner barnet. Fosterforeldre føler at de må bruke mye tid og energi på å få forståelse og anerkjennelse for de utfordringer de har, og ønsker mer og bedre veiledning – gjerne med spesialkompetanse.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fosterforeldre lurer på hvilke rettigheter de har i forbindelse med å gjøre avtaler om hvor barnet skal feire juleaften. De har fått presentert en plan fra Barnevernet uten at det er blitt drøftet med dem.

SAMVÆR

Høsten 2019 har rådgivningstjenesten mottatt flere henvendelser knyttet til samvær med foreldre. Det antar vi har sammenheng med de dommene som er avsagt av Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg (EMD) der Norge blant annet er blitt dømt for brudd på konvensjonens artikkel 8 – vern om retten til familieliv. Dette fordi det var meget restriktivt samvær eller 0 samvær med barnets foreldre.

Overordnet gjelder det en avveining av foreldres rettigheter og barns behov for beskyttelse.

Eksempler fra rådgivningen:

- Barnet går i «småskolen» og har ikke hatt regelmessig samvær de siste årene. Fra og med høsten 2019 ble fosterforeldrene informert av barneverntjenesten at det kom til å bli lagt opp til 4 samvær i året. Etter samværet fikk barnet svært sterke og

alvorlige reaksjoner med angstanfall og store magesmerter. Barnevernet planlegger nye samvær til tross for barnets sterke reaksjoner.

- Fosteremor er bekymret for at tilgangen til fosterbarnet på nettet er ubegrenset. Dette er ikke tatt hensyn til i de juridiske avgjørelsene som er fattet vedr. samvær, og blir problematisk i en situasjon hvor samværet er begrenset til 4 ganger i året.

AVTALE

En tredjedel av de som henvender seg til rådgivningstjenesten har spørsmål knyttet til fosterhjemsavtalen og tilleggsavtaler. Det er problematisk at avtaleverket som gjelder for fosterforeldre gir få reelle rettigheter. Fosterforeldre kan bli sagt opp fra denne avtalen med 3 måneders oppsigelse. Det gir liten forutsigbarhet for fosterforeldrenes økonomiske situasjon, hvilket bekymrer mange som henvender seg. Vi ser også av henvendelsene at slekt- og nettverksfosterfamilier kan ha vanskeligheter med å få en avtale på plass. Slike plasseringer skjer ikke sjelden akutt, og fosterforeldrene vil ikke framstå som at de påtar seg oppdraget av økonomiske grunner.

ETTERVERN

Henvendelsene om ettervern har økt, og rører seg ofte om hvilke rettigheter ungdommer har til ettervern. Noen lurer på hvilke tiltak som kan forventes og hvordan klage på manglende oppfølging. Spesielt vanskelig ser det ut til å være i de sakene hvor flere instanser er inne i bildet. Oppfølging av ungdommer over 18 år ser veldig forskjellig ut i de ulike kommunene. I utgangspunktet skal spørsmålet om ettervern tas opp i god tid før fosterbarnet fyller 18 år. Dette blir gjort i altfor liten utstrekning og derfor er det viktig at rådgivningstjenesten minner fosterforeldrene om at det skal lages en plan for ettervernsperioden så sant ungdommen ønsker dette. Der det er flere instanser inne i bildet blir det spesielt uklart og vanskelig, noe som er.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fosterforeldre lurer på hvem som har hovedansvar når flere instanser er involvert? Er det Barneverntjenestens ansvar?

AVSLUTNING

Mange henvendelser som kommer inn til rådgivningstjenesten er ofte sammensatte og komplekse. Samtalene er tidkrevende, og det er ingen enkle svar på spørsmålene. Det er utfordrende at fosterforeldre ikke har en klageinstans å forholde seg til ved uenighet om innhold og oppfølging av fosterhjemsavtalen, samt øvrige forhold. Det å ta kontakt med fylkesmannen er det flere fosterforeldre som er engstelige for, da det kan forsterke konflikten med barnevernstjenesten.

Henvendelsene varer i gjennomsnitt i 30 minutter, og samtalene som handle om problemer med samarbeid og uønskete flyttinger varer ofte lengre. Ved denne type henvendelse er det

ofte ønskelig med oppfølging, noe som kan være til stor hjelp for foresterforeldrene. Mange trenger at noen lytter og tenker høyt sammen om deres situasjon.

Det at temaene er gjentakende i rådgivningsrapporten hvert år, er en sterk indikator på at det er mye arbeid å gjøre for å forbedre fosterhjemsfeltet – for at alle som bor i fosterhjemmet skal ha trygge, gode og forutsigbare rammer!

Rådgivningstjenesten er et meget viktig medlemstilbud som det er stort behov for, og som med fordel kan utvides.